

Marijan F. Kranjc, generalmajor v pokoju

Pekre 1991 – resnica je prišla na dan!

(Šlo je za »zasebno vojno« generalmajorja Mića Delića in podpolkovnika Ratka Kataline.)

Kratek uvod

Posamezne prelomne dogodke pred osamosvojitvijo Slovenije leta 1991, so posamezni zgodovinarji zaradi medijske in politične manipulacije strankarskih prvakov in njihovih tujih botrov, sprejeli in uveljavili tudi kot nekakšna zgodovinska dejstva, pa čeprav niso bili podprti s primarnimi ali vsaj pravimi sekundarnimi viri.

Eklatanten primer je razvpiti proces proti četverici, češ da je bil »politično montiran s strani JLA«. Resnica je zelo preprosta: šlo je za taktično napako in aroganco vrha JLA, da proces proti četverici poteka v srbohrvaškem jeziku. Če bi bil proces speljan v slovenskem jeziku in s slovenskimi vojaško–pravnimi strokovnjaki, kakor smo v poveljstvu 9. armade tudi predlagali, bi bil odziv javnosti drugačen. Z druge strani je vodstvo JLA zagrešilo usodno politično napako, ker je enostavno nasedlo **vsiljenemu procesu**, češ, samo vojaško sodišče bo lahko discipliniralo urednike in pisce Mladine! Po kriminalistični najdbi v »Mikro–Adi« bi morali dejansko sodni proces sprožiti zaradi odtujitve **Kučanovega stenograma** z oznako »državna tajnost«, ne pa zaradi manj pomembnega operativno–poveljniškega »Višnjicevega« dokumenta z oznako »strogo zaupno«.

Tudi o samem procesu proti četverici oz. predkazenskem postopku je še marsikaj neznanega. Ko bodo odprti arhivi varnostne službe JLA, kjer bo prikazano, kdo je bil čigav sodelavec, bo možno delati realne zaključke o poteku preiskovalnega postopka in političnem ozadju. Namreč, ko se bo razkrilo, kdo je bil glavni, kdo pa vzporedni »izdajalec« med trojico v zaporu, pa tudi, kdo je »rešil« zapora četrtega, bo povsem jasno in dokazano, kdo je bil »glavni junak«!

Med prelomne dogodke vsekakor spadajo tudi »**pekrski dogodki**«, čeprav se mi zdi, da gre prej za navadno **medijsko manipulacijo**. Namreč, če nekritično povzamemo navedbe politično–strankarskih veljakov, da je šlo za **načrtno provokacijo JLA**, podprto z grožnjami oklepnikov (in celo tankov), nazadnje pa tudi s prvo žrtvijo za osamosvojitve Slovenije (pa čeprav Neslovenca), potem so seveda zgodovinske konsekvence zelo resne. Resnica o pekrskih dogodkih pa je vendarle drugačna, saj je dejansko šlo za »**zasebno vojno**« oz. za »izzvani incident« generala Delića.

Leta 1998 sem v svoji knjigi *Balkanski vojaški poligon* dvakrat pisal o »pekrskih dogodkih«, in sicer:

- na str. 69: *Lahko si predstavljam, da si je varnostna služba JLA v Sloveniji s samovoljno in neodgovorno akcijo "Pekre", z neuspehim nevtraliziranjem Narodne zaščite in s spodletelo aretacijo Janše in Bavčarja, docela zapravila ugled v generalštabu oboroženih sil SFRJ. Zato so jastrebi, z generalpolkovnikom Blagojem Adžićem na čelu in z blagohotnim blagoslovom obeh supersil, izsilili demonstrativni pohod na mejo in policijsko-carinsko zavzetje mejnih prehodov!*
- na str. 106: *V nedavnem prijateljskem pogovoru mi je Leljak zatrdil, da spopad v Pekrah ni bil načrtovan s strani JLA, temveč se je začel kot osebni obračun podpolkovnika Ratka Kataline, načelnika varnostnega odseka 31. korpusa v Mariboru (leto dni pozneje je bil težko ranjen v prvem spopadu v Sarajevu) s Francem Pulkom, bivšim organom varnosti tega korpusa, potem pa učnega centra TO Slovenije v Pekrah.*

Leta 2008 sem v elektronski knjigi *Balkanski vojaški poligon* v fusnoti zapisal: To mi je kasneje **potrdil v telefonskem razgovoru tudi polkovnik Ratko Katalina**, ki sedaj živi v Beogradu. Seveda je potem **osebni konflikt eskaliral v "državnega"**.

Maja 2004 sem pripravljaj članek z naslovom *Pekrski dogodki 1991 – načrtovani ali slučajni incident?* Po telefonu sem v Beograd poklical Ratka Katalino, ki mi je, poleg ostalega, potrdil, da je **akcija v Pekrah nastala »spontano«, zaradi Pulka«, potem pa se je vse odvijalo dirigirano!**

Dne 25. 5. 2004 sem Ratku Katalini poslal tudi pismo s prošnjo, da pisno potrdi celoten potek »akcije«, vendar odgovora nisem prejel.

Pravzaprav je odgovor sledil šele po 12 letih, torej leta 2016, ko je Katalina v svoji knjigi *Tri vojne Ratka Kataline (Tri rata Ratka Kataline)* zapisal, da mi leta 2004 po telefonu ni zatrdil nič podobnega!¹

Mnenja slovenskih zgodovinarjev in publicistov

V slovenskem Cobissu je okrog 60 zapisov o pekrskih dogodkih, predvsem novinarskih člankov, 4 diplomske naloge in 1 magisterij.

Večina se sklicuje na dva povsem nasprotna vira: na Janševe *Premike* in moj *Balkanski vojaški poligon*.

Akademik, prof. dr. **Jože Pirjevec**, v svoji knjigi *JUGOSLOVANSKE VOJNE 1991–2001*, Ljubljana, 2003, sploh ne omenja pekrskih dogodkov, medtem ko je v knjigi *JUGOSLAVIJA 1918–1992, Nastanek, razvoj in razpad Karadjordjevičeve in Titove Jugoslavije*, Koper, 1995, na strani 415 navedel, brez omembe vira, naslednje:

¹ Seveda pa je Ratko Katalina izkoristil priložnost, da me je prav nesramno napadel z raznimi očitki, češ da sem bil »slovenski nacionalist« in podobno, ni pa omenil, da sem mu kot predpostavljeni starešina in načelnik varnostnega oddelka 9. armade izrekel ostro grajo zaradi zanemarjanja družinskih obveznosti, po pritožbi njegove soproge!

»Tako kot na Hrvaškem je vojska tudi v Sloveniji **potrebovala incident**, ki bi ji omogočil, da poseže v dogajanje, preplaši slovensko vodstvo in ga »spametuje«. Ker v ta namene ni mogla izrabiti srbske manjšine, je **25. maja 1991 s tanki obkolila učni center Teritorialne obrambe v Pekrah pri Mariboru**. Prišlo je do hude napetosti, na katero pa so se slovenski voditelji odzvali hitro in učinkovito: kasarnam so odklopili elektriko in vodo in s tem pokazali, da so v svoji hiši sami gospodarji. Zaradi te odločne akcije je minister za obrambo **Kadijević** ukazal taktični umik, ne da bi se odrekel svoji nameri, da bo preprečil odcepitev uporne republike«.

Prof. dr. **Božo Repe** v svoji knjigi **JUTRI JE NOV DAN**, Ljubljana, 2002, na str. 279–280, navaja naslednje:

»Po dostopnih virih je težko soditi, ali je šlo za **načrtovano akcijo vojaškega vrha** (po Kolškovem pričevanju mimo poveljstva 5. vojaškega območja) ali za **samoinicativno ravnanje** poveljnika mariborskega korpusa generalmajorja **Mića Delića** (ki je večkrat grozil, da bo zaradi provociranja vojske s topovi začel streljati na okolico vojašnice) in podpolkovnika **Ratka Kataline**, načelnika varnostnega odseka 31. korpusa (pri čemer v opombi navaja moj **Balkanski vojaški poligon**, str. 106). **Janša** pa piše (Premiki, str. 123), da je **načelnik glavnega štaba JLA** (generalpolkovnik **Blagoje Adžić**) **osebno** dal navodila za akcijo poveljnikom 5. vojaškega območja in obeh korpusov JLA v Sloveniji«.

Članka seveda nisem napisal.

Tri vojne Ratka Kataline, knjiga – odkriva resnico kako je vodil leta 1991 »privatno« akcijo generala Delića na Pekre

Te dni pa mi je znanec iz Pančeva v Srbiji poslal nekaj skeniranih listov iz knjige **Tri rata Ratka Kataline, (Tri vojne Ratka Kataline)**, upokojenega polkovnika iz Beograda, v kateri po 25 letih odkriva, kako je vodil »zasebno« akcijo generala Delića na Pekre.

Iz poglavja **Prve aretacije pripadnikov JLA v Sloveniji in konflikt v Pekrah**, str. 118–123, navajam nekaj glavnih ugotovitev:

- a) čeprav JLA ni »ustrezno reagirala« na formiranje učnih centrov na Igu in v Pekrah, je vlada RS to razumela kot »legalizacijo stanja«;
- b) Slovenska vojska je obstajala »ilegalno«;
- c) **poziv »na boj« je Slovenija napovedala JLA 23. 5. 1991**, ko je zajela dva pripadnika JLA, a na povelje podpolkovnika Vladimirja Miloševića, poveljnika PŠTO v Mariboru (tudi »prvi Črnogorec v Sloveniji, ki ji je obrnil hrbet«).

Dogodki so se tistega dne odvijali takole:

- ob 9. uri je podpolkovnik **Vladimir Milošević** obvestil generalmajorja **Mića Delića**, poveljnika 31. korpusa v Mariboru, da so njegovi vojaki iz UC (učnega centra) Pekre v toku 22/23. 5. 1991 v gozdu »razorožili« poročnika **Željka Djoga** in vojaka **Gorana Nikolića**, nato pa ju je zasliševal stotnik **Franc Pulko**, varnostni oficir (oba sta bila izpuščena kmalu po 8. uri);
- reakcija generala Delića je bila »burna in ostra«, zato je zahteval od Miloševića, da oba zajeta pripadnika JLA takoj izpusti in se opraviči;

- ker podpolkovnik Milošević tega ni storil do 10. ure, je general Delić poklical podpolkovnika **Ratka Katalino** in mu dal naslednjo nalogo: s 6 oklepniki »obiskati« piščančjo farmo v Pekrah, potem pa se »zaustaviti« pri UC Pekre, kjer »**raziskati okoliščine in razloge**« za aretacijo obeh pripadnikov JLA, ki sta bila na »redni vaji« na vojnem poligonu;
- na vprašanje Kataline, »zakaj s šestimi oklepnimi vozili, ali tudi »kcija zajetja UC Pekre in privedba«, je general Delić odgovoril: »Ne, to ni cilj! **Cilj je samo, da naj vidijo, da se z JLA ne morejo igrati.**«;
- ker je podpolkovnik Katalina čutil, da je to »**kontraproduktivno**« in da bo postal »objekt Kacinove propagande«, saj bo prisotnost organov varnosti dala temu dogodku »drugo dimenzijo«, je opozoril generala Delića, vendar ni dobil pravega odgovora;
- general Delić o akciji proti UC Pekre **ni obvestil** generala Kolška niti GŠ JLA, pa je Katalina omenil, da je šlo za »**samostojno Deličevo reakcijo**« oz. da je »**padel v past podpolkovnika Miloševića**«;
- Katalina je celo ocenil, da je šlo za »**zrežirano akcijo**«, saj naj bi Samovi vojaki **Zmaga Jelinčiča** varovali UC (napačno – šlo je za pripadnike t. i. »Samove vojske« Hervardov, ki jih je vodil njihov šef **Andrej Šiško**);
- podpolkovnik Katalina in njegov pomočnik major **Milan Stevilović**² sta se pogajala z majorjem **Andrejem Kocbekom**, načelnikom UC Pekre. Čeprav jima je Kocbek povedal, da sta bila zajeta pripadnika JLA na kavi in razgovoru pri stotniku Pulku in že izpuščena, Katalina ne navaja, da sta dejansko zahtevala, da jima **izroči prav stotnika Pulka**³;
- ko je general Delić nazadnje obvestil generala **Veljka Kadijevića**, je ta poklical generala **Konrada Kolška**, ki ni vedel za Deličevo »samostojno akcijo« – sledila je Kolškova intervencija, da general Delić prekine akcijo, kar se je pozno popoldan tudi zgodilo;
- medtem so se pred UC Pekre zbrali novinarji, občani in mariborski funkcionarji, pa Katalina navaja, da se je zgodil »**medijski linč**«, da so novinarji akcijo označili kot »**začetek napada na JLA v procesu odcepitve Slovenije**« in podobno. Seveda pa ne pove, zakaj je tako dolgo vztrajal pred UC Pekre in se izpostavljal medijem;
- okrog 14. ure je general Delić poslal pred UC Pekre polkovnika **Alojza Lipnika**, ki je novinarje in občane tudi nagovoril in povedal, da »**JLA ne bo nikogar napadla**, zato naj se razidejo«, kar pa se ni zgodilo. Prišlo pa je še več demonstrantov;
- medtem naj bi Kučan in Janša sporočila: **UC Pekre braniti!**
- ko se je Katalina nazadnje vrnil v vojašnico, mu je general Delić povedal: »V Zagrebu so jezni, ker smo šli v Pekre! **Ne bom se umaknil**, dokler mi ne izročijo krivcev za aretacijo naših vojakov«;
- pozno zvečer naj bi general Kadijević, ki je bil zelo jezen, poklical generala Delića in mu ukazal naslednje: »**Če ne izročijo krivcev, aretirajte podpolkovnika Miloševića!**«
- general Delić je poklical podpolkovnika Katalino in mu dal nalogo, naj v toku »pogajanj aretira podpolkovnika Miloševića«, kar je Katalina sprejel in dodal: »Lahko aretiram tudi Kučana!«;
- podpolkovnik Katalina je na izvidovanje sistema varovanja poslal operativca Zorana Ostojića in Ivana Rudeta ter pripravil vse potrebno za aretacijo Miloševića;
- polkovnik **Boško Kelečević**, načelnik varnostnega oddelka 5. armadnega območja mu je poslal izkušeno ekipo specialcev iz protiterorističnega odreda, ki so v **noči 23./24. 5. 1991 aretirali podpolkovnika Miloševića in njegova sodelavca.**

² Leta 1991 so ga v Krajini zahrbtno umorili pripadniki četniške paravojaške enote.

³ Franc Pulko, rez. stotnik, je bil moj »izbor«, ki je bil nekaj časa na službi pri Katalini v 31. diviziji, vendar ga je kmalu zapustil zaradi neprimerne odnosa, pa je potem prestopil v TO kot varnostni organ UC Pekre.

Zaključek ni potreben: kar sem zapisal 1998, je bilo točno: v Pekrah je šlo za »zasebno vojno« generala Delića in podpolkovnika Kataline, zatem pa je sledila **dirigirana akcija vrha JLA** (aretacija podpolkovnika Miloševića).